

Politikai játékszerré vált a kettős állampolgárság kérdése

A szlovák alkotmánybíróság hosszú várakozást követően úgy döntött, nem határoz a kettős állampolgárság kérdésében, inkább megvárja az állampolgársági törvény módosítását, mely így okafogyottá teszi az előtte lévő beadványt.

2010. május 26-án, ugyanazon a napon, amikor a magyar Országgyűlés elfogadta a magyar állampolgárságról szóló törvény kedvezményes honosítást lehetővé tevő módosítását, a szlovák parlament is döntött az ország állampolgársági törvényének megváltoztatásáról. A módosítás lényege, hogy amennyiben egy szlovák állampolgár „kifejezett akaratnyilvánítás alapján” tesz szert más állampolgárságra, akkor elveszíti a szlovákot. Aki elveszti a szlovák állampolgárságát, erről a tényről köteles haladéktalanul tájékoztatni a lakhelye szerinti illetékes államigazgatási szervet. Ha valaki nem tesz így, szabálysértést követ el, amiért 3319 eurós bírsággal sújtható.

A pozsonyi törvényt módosítás egyértelműen a magyar lépésre adott reakció volt, hiszen az előző napon rendkívüli parlamenti ülésen határozatot fogadtak el, mely egyoldalúnak és elfogadhatatlannak minősítette a kedvezményes honosítással kapcsolatos magyar terveket. Nem elhanyagolható tény, hogy ekkor Szlovákiában már javában zajlott a választási kampány, hiszen a parlamenti választások két héttel későbbre, 2010. június 12-ére voltak kiírva. Rober Fico kormányfő – aki ekkor már négy éve kormányzott együtt Vladimír Mečiarral és Ján Slotával, és ezt az időszakot mindvégig erőteljes nacionalista retorika jellemezte –, a szavazatmaximálás érdekében ismét kijátszotta az ún. „magyar kártyát”. A módosítás 2010. július 17-én lépett hatályba, a szlovák önállóságról szóló 1992-es nyilatkozat elfogadásának a napján.

A 2010-es választások ugyan Robert Fico pártja, a Smer fölényes győzelmét hozták, ám koalíciós partner híján a jobboldali-liberális pártok alakíthattak kormányt. A miniszterelnökké választott Iveta Radičová (SDKÚ) ellenezte a májusi törvényt módosítást, és ígéretet tett arra, hogy kormánya foglalkozni fog a jogszabály megváltoztatásával. A Radičová-kormány a fennállásának másfél éve alatt többször foglalkozott a jogszabály módosításának kérdésével, ám a kormánypártok nem jutottak egységes álláspontra.

Jelentős áttörést hozott a kettős állampolgárság ügyében, hogy 2011 nyarától több felvidéki magyar nyilvánosan vállalta fel a magyar állampolgárság megszerzését, és ezt követően a sajtó naponta foglalkozott a szlovák állampolgárságtól való megfosztásuk kérdésével, illetve az ellenük irányuló rendőri intézkedésekkel. A kérdés napirenden tartása, továbbá a civilek által Révkomáromban szeptember elsejére szervezett tiltakozó nagygyűlés is hozzájárulhatott ahhoz, hogy a Híd vezetője, Bugár Béla augusztusban bejelentette, az alkotmánybíróságon kívánják megtámadni az állampolgársági „ellentörvényt”, mondván, az ellentétes az alkotmánnyal, hiszen az alaptörvény szerint akarata ellenére senkit nem lehet megfosztani állampolgárságától. A beadvány benyújtására a kassai székhelyű alkotmánybírósághoz végül 2011. szeptember 22-én került sor, azt a pozsonyi törvényhozás 44 képviselője támogatta aláírásával.

Magyarország nevében több kormánytag, valamint a Nemzetpolitikáért Felelős Államtitkárság is számos alkalommal leszögezte, az állam minden esetben kiáll a határon túli magyarok mellett az őket ért

bármilyen jogsérelem esetén, így az állampolgárságuktól megfosztottak mellett is. A civil szféra is felkarolta a felvidéki kettős állampolgárok ügyét, az Emberi Méltóság Tanácsa (EMT) segítséget ígért az állampolgárságuktól megfosztottaknak. Lomnici Zoltán, az emberi jogi szervezet vezetője az Európai Parlament Petíciós Bizottsága előtt képviselte a kettős állampolgárok ügyét, mely testület 2013 májusában úgy döntött, mindaddig napirenden tartja a kérdést, amíg a szlovák alkotmánybíróság nem dönt az ügyben. A döntés annyiban reménykeltőnek bizonyult, hogy vélelmezni lehetett: a nemzetközi figyelem hatására az alkotmánybíróság lépéskényszerbe került, és végre foglalkozni fog az ekkor már másfél éve előtte lévő beadvánnyal. Néhány hónappal később, 2013 októberében azonban teljesen váratlanul, indoklás nélkül lekerült a petíciós bizottság napirendjéről az ügy. A döntés a szlovák diplomácia sikereként értelmezendő, és egyben üzenetként a szlovák taláros testületnek: Brüsszelt nem foglalkoztatja a kettős állampolgárság kérdése, Kassán ne „nyomás” alatt döntsenek.

A szlovák alkotmánybíróság először 2012 júliusában, zárt ülésen foglalkozott a beadvánnyal. Az alkotmánybíróságról szóló törvény szerint abban az esetben, ha a testület a törvénynek az alkotmánnyal való összeegyeztethetőségére vonatkozó beadványt elfogadja, akkor határozattal felfüggesztheti a megtámadott jogszabályok, illetve azok egyes részei hatályát, amennyiben további alkalmazásuk veszélyeztetheti az emberi jogokat és alapvető szabadságjogokat. Az alkotmánybíróság a zárt ülésen foglalkozott az állampolgársági törvény kifogásolt passzusai hatályának átmeneti felfüggesztésének kérdésével, ám a parlamenti képviselők erre vonatkozó beadványát a testület elutasította, igaz a döntés kapcsán két különvélemény is született. Az már ekkor világossá vált, hogy a majdani döntésre nézve nem tekinthető reménykeltőnek, hogy a testület nem vélte úgy, a vitatott módosítás, azaz az állampolgárságtól való önkényes megfosztás, alapvető emberi jogokat sértene.

Újabb hosszú hallgatás következett az ügyben, végül 2014. január 22-én nyilvános ülésen foglalkozott az alkotmánybíróság a beadvánnyal, ám a meghallgatásokat követően a testület elnapolta a döntést, a verdikt meghozatalának időpontját február 26-ra tűzte ki. Kérdésesnek tűnt, hogy – ahogy Berényi József, a Magyar Közösség Pártja elnöke fogalmazott – a döntés elodázását lehet-e „kis győzelemként” értékelni. Biztosnak tűnt, hogy a taláros testületen belül nincs egységes álláspont a kérdésről, annak ellenére, hogy a szlovák alkotmány 5.§ (2) bekezdése világosan fogalmaz: „Senki nem fosztható meg akarata ellenére a Szlovák Köztársaság állampolgárságától.” Néhány nappal később kiderült, hogy nem beszélhetünk „kis győzelemről”, az alkotmánybíróság a január 29-i zárt ülésén ugyanis teljes konszenzus mellett határozatlan időre elodázta a döntéshozatalt a többes állampolgárság kérdésében.

A döntés meghozatalának február végére való halasztása kapcsán az érintettek és az elemzők is azt hangsúlyozták, a február végi időpont miatt tartani kell attól, hogy a március 15-én sorra kerülő szlovák államfőválasztás rányomhatja bélyegét az alkotmánybíróság döntésére. Ugyanis ha a testület kimondja a vitatott jogszabály alkotmányellenességét, akkor a legesélyesebb jelöltnek, Robert Fico kormányfőnek, a Smer államfőjelöltjének magyarázkodnia kellene: kormánya miért fogadott el alkotmányba ütköző jogszabályt, ami ahhoz vezetett, hogy 2014 januárjáig mintegy 700, zömmel szlovák nemzetiségű állampolgár volt kénytelen lemondani szlovák állampolgárságáról (a magyar állampolgársága miatt a szlováktól megfosztottak száma jelenleg 47 a belügyminisztérium adatai szerint). Természetesen nem Fico az egyetlen jelölt, akinek a fentieket a szemére lehetne vetni: Radoslav Procházka, a most magyarul is kampányoló államfőjelölt kereszténydemokrata politikusként 2011-ben nem volt hajlandó támogatni az állampolgársági törvény szigorát enyhíteni akaró kormányjavaslatot, Pavol Hrušovský pedig – aki a Népi Platform pártjainak közös jelöltje – 2010-ben ellenzéki képviselőként szavazott a Fico-féle ellentörvény mellett.

A verdikt meghozatalának határozatlan időre való elnapolása már arra mutatott rá, hogy a testület sem eddig, sem pedig ezt követően nem foglalkozott és nem is kíván érdemben foglalkozni az állampolgársági törvény alkotmánnyal való összeegyeztethetősége kérdésével. Nem kockáztatunk meg tévedést, ha azt gondoljuk, az alkotmánybíróság ezzel nyíltan politikai döntést hozott: egy, az egész szlovák politikumra és az államra nézve is kényes kérdésben inkább a hallgatást választotta, mintsem határozzon két, egymásnak egyértelműen ellentmondó jogszabály kérdéséről. A testület feltételezhetően világosan látta, vállalhatatlan döntés lenne, ha az alkotmány és az állampolgársági törvény egymással való összhangját állapítaná meg. Az összeegyeztethetlenség kimondásával viszont nemzetközi szinten kényelmetlen helyzetbe hozná a teljes szlovákiai politikai elitet és önmagát is, hiszen felmerülne a kérdés, hogyan lehetett hatályban (legalább) három és fél éven keresztül egy olyan jogszabály, amely állampolgárságtól való megfosztást eredményezett, illetve eleve, hogyan kerülhetett sor ennek elfogadására. A taláros testület inkább a kényelmes utat választotta: megvárja míg az utóbbi hónapokban sokat emlegetett belügyminisztériumi fiókból végre a kormány, illetve a parlament elé kerül az állampolgársági törvény módosítása. A sajtóértesülések szerint májusra elkészülő végleges jogszabályjavaslat a másik országban bejegyzett állandó lakóhelyhez kötné a szlovák állampolgárság visszaszerzését azok számára, akik azt a hatályos állampolgársági törvény alapján veszítették el. Ez természetesen azt is jelenti, hogy egy másik országban meglévő állandó lakhely esetén a szlovák állampolgárság megtartása mellett is igényelhető lesz a másik állam állampolgársága. Amennyiben megtörténik az állampolgársági törvény módosítása, úgy az alkotmánybíróság végre fellelmezhet: az előtte lévő beadvány okafogyottá válik. Az azonban nem várható, hogy az állampolgárság kérdése majd lekerülne a politikai napirendről, hiszen a felvidéki magyarok többsége – hasonlóan a többi külföldi közösségek társaihoz – állandó magyarországi lakóhely hiányában, azaz szülőföldjénélve és dolgozva kívánja megszerezni az anyaországi állampolgárságot.

Sajnálatos, hogy az alkotmánybíróság a 2010 májusában, dachból és önös politikai érdekből meghozott szlovák jogszabály kapcsán nem merte vállalni a döntés meghozatalát és annak következményeit. Az állampolgársági törvény rendelkezései miatt az utóbbi három és fél évben a szlovák állampolgárságuktól megfosztott, illetve arról lemondani kénytelen személyek százai megérdemelték volna, hogy a taláros testület tisztességes és méltányos eljárás keretében határozzon állampolgárságuk és azzal együtt személyi méltóságuk kérdéséről.